

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากาการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. หลักธรรมาภิบาล
 - 1.1 ความหมายของธรรมาภิบาล
 - 1.2 ความสำคัญในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล
 - 1.3 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล
2. การบริหารสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารการศึกษา
 - 2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา
 - 2.4 การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
 - 2.5 การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
 - 2.6 บทบาทของผู้บริหารในสถานศึกษา ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล
3. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา
 - 3.1 การบริหารงานวิชาการ
 - 3.2 การบริหารงานงบประมาณ
 - 3.3 การบริหารงานบุคคล
 - 3.4 การบริหารงานทั่วไป
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักธรรมาภิบาล

ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเกิดจากความต้องการให้มีการบริหารจัดการของสังคมที่ดีเกิดขึ้น ทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน แนวความคิดนี้ได้มีการบัญญัติขึ้นมาหลายคำและคำที่มีผู้นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่ “ธรรมาภิบาล” “ธรรมรัฐ” และ “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล”

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ในความหมายของหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยทั่วไปหมายถึง การบริหารของรัฐที่มุ่งถึงความดีงามก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐและประชาชนอย่างทั่วถึงและยุติธรรม ธรรมาภิบาลประกอบด้วย 6 หลักการ คือ หลักนิติธรรม (Law) หลักคุณธรรม (Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นของนักวิชาการองค์กรต่างๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้หลายทัศนะ ดังนี้

อินทร์นัย ขอบบางเดช (2547 : 17) กล่าวว่า ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี คือ การบริหารการปกครองด้วยการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ซึ่งการบริหารทรัพยากรนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน โดยเฉพาะเรื่องรายได้ ค่าครองชีพ สวัสดิการและปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจะต้องอาศัยวิธีการที่สามารถดำเนินการ ได้อย่างโปร่งใส เป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ ข้าราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กรด้วยหลักการตามแบบ เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ผู้ปกครองประเทศ ข้าราชการและประชาชนต้องรู้จักนำหลักธรรมของ พุทธศาสนามาใช้เช่นเดียวกับองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงนำเอาหลักสังคหวัตถุสี่ มาใช้ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ เพื่อครองใจประชาชนเป็นแนวนโยบายปกครองบ้านเมือง

นิคม สมจิตร (2548 : 13) กล่าวว่า ธรรมาภิบาลหมายถึง การปกครองที่ดีโดยใช้ กฎเกณฑ์กติกายที่เหมาะสม ยึดความถูกต้องเป็นธรรม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทุกฝ่ายมีความ รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะช่วยให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขอันจะเป็นรากฐานของความมั่นคงของ ประเทศทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ธนา จันทร์สม (2548 : 2) กล่าวว่า การบริหารจัดการที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะและ สิทธิมนุษยชน โดยหลักการบริหารจัดการที่ดีต้องปราศจากการบิดเบือน ใช้ประโยชน์ในทางที่ผิด และคอร์รัปชั่น และเป็นไปตามกฎหมายแห่งกฎหมาย

ธีรบุทท บุญมี (2549 : 1) กล่าวว่า เป็นการมอบอำนาจการเมืองการปกครองแบบใหม่ที่ไม่ตายตัวแต่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับภาคประชาชนและให้มีลักษณะแยกย่อยมากขึ้น แนวคิดรัฐธรรมนูญคือการเป็นหุ้นส่วนกันในการบริหารการปกครองประเทศโดยรัฐ ประชาชนและเอกชน ซึ่งขบวนการอันนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความยุติธรรมโดยการเน้นการมีส่วนร่วมของคนที่ซึ่งแนวคิดนี้เกิดจากการที่ประชาชนเห็นว่าระบบราชการล้าหลัง ทุกส่วนต้องปฏิรูป ต้องมีการปรับโครงสร้างราชการให้ดีขึ้น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นและประชาชนต้องการให้มีการตรวจสอบโดยสื่อมวลชน และนักวิชาการ ธรรมชาติเป็นขบวนการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างภาครัฐ สังคม เอกชนและประชาชนซึ่งทำให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการที่จะสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยได้นั้น จะต้องมีการปฏิรูป 4 ส่วน คือ ปฏิรูปภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคเศรษฐกิจสังคม และกฎหมาย

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2549 : 1) ได้ให้ความเห็นว่า ธรรมาภิบาลหมายถึง กรอบในการบริหารจัดการองค์กรต่างๆ ในการบริหาร ระบบบริษัทจะเรียกว่า Corporate Good Governance ในราชการก็เรียกว่า Public Governance ซึ่งกรอบการบริหารจัดการนี้มีทั้งดีและไม่ดี ที่ดีเรียก Good Governance ที่ไม่ดีเรียก Bad Governance

สุทัศน์ สุธงษิตสมบัติ (2550 : 1) ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมาภิบาล (Governance) ได้ให้ความสำคัญกับองค์กรที่มีรูปแบบ (Formal) และ ไม่มีรูปแบบ (Informal) คนที่อยู่ในองค์กรเป็นผู้ตัดสินใจการกระทำตาม โครงสร้างและแนวทางที่ได้กำหนดไว้

สันถวันท์ พญาเลี้ยง (2552 : 5) ได้สรุปความหมายของธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารจัดการ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ ทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและ กันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้ สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่าง มั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

จึงสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองที่ดี โดยใช้กฎเกณฑ์ กติกาที่เหมาะสมยึดความถูกต้องเป็นธรรม มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีความตระหนักในหน้าที่และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะทำให้คนอยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีความสุข อันจะเป็นรากฐานทางด้านความมั่นคงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ความสำคัญในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลเป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เป็นการปกครองบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ที่ดีในการบำรุงรักษาบ้านเมืองและสังคมให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระเบียบองค์กรและกลไกต่างๆ ในส่วนราชการ องค์กรภาครัฐ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรอิสระ องค์กรเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคมต่างๆ ที่เป็นนิติบุคคล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ดังนั้นธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องและเป็นธรรม ความสำคัญของธรรมาภิบาลมีนักวิชาการ หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลเพราะเป็นหลักพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีการพัฒนาหน้าที่เท่าเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส ธรรมาภิบาลคือการมีส่วนร่วมของประชาชนและสังคมอย่างเท่าเทียมกันและมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่ชี้แจงได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2545 : 3)

ชัยรัตน์ หลาขวัชรกุล (2549 : 1) ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลว่า การปฏิรูประชาการหรือการปฏิรูปการบริหารภาครัฐเป็นกรอบความคิดที่ผสมผสานกับหลักการบริหารยุคใหม่ หรือการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ที่เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ ความสามารถในการแข่งขันแบบเอกชน และหลักการแนวคิดตามระบอบประชาธิปไตยยุคใหม่ ที่เป็นการสร้างระบบราชการที่มีคุณลักษณะของระบบในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่อิงหลักธรรมาภิบาล มีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อส่วนรวม ประโยชน์สุขของประชาชนมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ พิสูจน์ได้ในเชิงสถิติที่เป็นรูปธรรม

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคนอื่นๆ (2554 : 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

1. เป็นหลักฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อประโยชน์ให้กับคนทุกระดับไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน ในเรื่องการเมือง การมีรายได้ การพัฒนาที่เท่าเทียม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งทุกด้านทั้งทางคุณค่าและจิตสำนึกทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม จริยธรรมและทางเศรษฐกิจ มีสมรรถนะ ความโปร่งใส สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุขและเอื้ออาทรต่อกันช่วยแก้ปัญหา ลดความรุนแรงของปัญหา

3. ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางที่แท้จริงทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีเสถียรภาพ

4. สร้างความเชื่อมั่นที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้สังคมเกิดความสุข

5. ธรรมนูญจะทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เป็นการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ

6. ธรรมนูญจะสร้างความมั่นคงให้แก่อำนาจประชาชน

7. ช่วยลดปัญหาการคอร์รัปชันและส่งเสริมคนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต

8. ธรรมนูญช่วยให้ระบบของรัฐมีความยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งนำไปสู่การลดปัญหาการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาที่เรื้อรังของบ้านเมือง

9. ธรรมนูญเป็นมาตรฐานสากลที่บังคับถึงระดับการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

10. หลักธรรมนูญเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อื่นไปสู่เป้าหมาย

11. เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความรู้รักสามัคคี และรวมพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งยังเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555, 2554 : 16-46) ให้ความสำคัญของธรรมนูญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และวางรากฐานธรรมนูญของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมบริหารประเทศที่สูงกว่าในอดีต การรวมตัวแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเป็นการวางรากฐานการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมนูญให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทยและเสริมสร้างการเมืองให้โปร่งใส สุจริตมากขึ้น ซึ่งจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2554) ได้กำหนดการเสริมสร้างธรรมนูญในการบริหารจัดการประเทศเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ประการหนึ่ง เนื่องจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังคงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างน้อย มีปัญหาเกี่ยวกับความโปร่งใสไม่เป็นธรรมและการทุจริตประพฤติมิชอบอันมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีนานาชาติ ซึ่งจากการจัดอันดับดัชนีการรับรู้เกี่ยวกับการคอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index) ของประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประจำปี พ.ศ. 2550 พบว่าไทย ดิการคอร์รัปชันอันดับที่ 84 ของโลก และอันดับที่ 14 ของเอเชีย จึงต้องให้มี

การบังคับใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เป็นเครื่องมือในการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผล อย่างจริงจังและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 โดยเฉพาะส่งเสริมให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมาภิบาล ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559

(สำนักนายกรัฐมนตรี. 2554 : 6-15) ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒาที่เหมาะสม ขณะที่การทบทวนผลการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งมีความเสี่ยงในหลายมิติที่อาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ รุนแรงมากขึ้น จึงเป็นต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคง ซึ่งมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมี โอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร ควบคู่ไปกับปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

นโยบายของรัฐบาลที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ในปีแรก ของนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์

ชินวัตร (แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555-2558. 2554 : 11-15) สืบเนื่องมาจากสถานการณ์ของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาความคิดเห็นที่แตกต่างกันในสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามัคคีและความปรองดองของคนในชาติ ประกอบกับประชาชนได้รับ

ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายที่ต้องเร่งแก้ไขให้ลุล่วง โดยเร็วให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ชาติ คือ ให้สังคมไทยกลับสู่ความสงบ เกิดความสามัคคีของคนในชาติ มีความมั่นคง และประชาชนสามารถมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จึงจำเป็นต้องสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ การสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในสังคมและการพัฒนาการเมืองของประเทศ เพื่อให้คนไทยหันกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง มีความสามัคคีสังคมไทยมีความสุข ลดปัญหาการทุจริต ประพฤติมิชอบ และความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง โดยเร่งดำเนินการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ การป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในภาครัฐ การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปฏิรูปการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาลภายใต้ นโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการในปีแรก รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด กลยุทธ์และ มาตรการที่สำคัญ หลายเรื่องในส่วนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในภาครัฐอย่างจริงจังนั้น ได้มีกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการดังนี้

1. เสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยม ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่
2. ประสานความร่วมมือด้านการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบแบบบูรณาการระหว่างองค์กรอิสระ องค์กรตรวจสอบภาครัฐ และองค์กรตรวจสอบสาธารณะ
3. แก้ไขและยกร่างกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
4. เสริมสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอิสระให้แก่กลไกตรวจสอบทั้งในส่วนของภาครัฐภาคสาธารณะ สื่อมวลชน รวมถึงองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคม และนักวิชาการ สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ใน 4 ยุทธศาสตร์หลักประกอบด้วย
 - 5.1 การปลูกจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม และสร้างวินัยแก่ทุกภาคส่วน
 - 5.2 รวมพลังแผ่นดินป้องกันและปราบปรามการทุจริต
 - 5.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่หน่วยงานต่อต้านการทุจริต
 - 5.4 สร้างบุคลากรมืออาชีพป้องกันและปราบปรามการทุจริต

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานทางราชการ รัฐบาล ตลอดจน กฎหมาย อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวโน้มสภาพปัญหา และความต้องการในยุค

โลกาภิวัตน์ เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของหน่วยงาน มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ต่างกัน ดังนี้

บุษบง เจริญชัยชนะ และบุญมี ลี (2544 : 17-19) กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดย United Nations Development Program (UNPD) มี 9 องค์ประกอบได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจอันชอบธรรม
2. กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
3. ความเปิดเผย โปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคม สามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ (Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึงหรือรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
4. การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐ ต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของคนในสังคมให้เกิดความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม
5. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ การมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์แก่ส่วนรวมการมีระบบราชการที่สุจริต โปร่งสามารถตรวจสอบได้ การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมือง การมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ได้สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่รัฐที่ร้ายวศิคปกคิ
6. ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม เช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ โดยเท่าเทียมกัน

7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) กระบวนการและสถาบันต่างๆ เช่น รัฐสามารถจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวม รวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อประโยชน์สูงสุด

8. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจที่เสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

9. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาลและพัฒนาอย่างยั่งยืน

สุทธศรี วงษ์สมาน (2554 : 33-34) สรุปในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 มีมติเห็นชอบให้กำหนดเรื่องการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือ Good Governance เป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่ง ดำเนินตามแผนงาน โครงการ เพื่อปฏิบัติงานในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการที่ดีและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ ซึ่งองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 5 ประการ คือ

หลักการที่ 1 หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การทำให้กฎหมาย กฎ กติกาต่างๆ เป็นที่ยอมรับของประชาชน ให้มีการถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

หลักการที่ 2 หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ การที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ ช่วยให้การงานภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตและคอร์รัปชัน

หลักการที่ 3 หลักความมีส่วนร่วม (Participation) คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญของสังคม โดยประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือในการทำงานเรื่องสำคัญ ตลอดจนไม่มีการผูกขาดโดยภาครัฐและเอกชน

หลักการที่ 4 หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ การทำให้สังคมไทยทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเคารพในความึกเห็นที่แตกต่างโดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้ กล้ายอมรับผลการกระทำของตน

หลักการที่ 5 หลักความคุ้มค่า (Cost-effectiveness or Economy) คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่รู้คุณค่าทรัพยากรของชาติและบริหารงานด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐต้องให้บริการที่มีคุณภาพต่อประชาชน

ชนะศักดิ์ ชูบุรณ์ (2543 : 3-12) เห็นว่าองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดกรอบแนวทางให้แก่หน่วยราชการเพื่อถือปฏิบัติตามหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

1. หลักคตินิยม เป็นการตรากฎหมายและข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม สังคมยอมรับ อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยบรรจงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

4. หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การแก้ไขปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาดลลดจน การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยบรรจงให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 13-24) เห็นว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทย เน้นไปทางด้านการบริหารการปกครองการพัฒนาและการกระจายอำนาจ ซึ่งมี 11 องค์ประกอบ คือ

1. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมทั้งของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและการทำงานที่สอดคล้องประสานกันเพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริหารประชาชน

2. ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ
3. ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและพร้อมที่จะยอมสูญเสียผลประโยชน์ส่วนตนไป เพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน
4. มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการ และสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้
5. ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และมีการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน
6. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ
7. ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น
8. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Divers Perspective) รวมทั้งยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผลหาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้
9. การดำเนินงานตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of Law) พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม
10. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่ที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดความสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่
11. การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุมโอนงานบางออกไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด หรืองานบางอย่างต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินแทน

จากการศึกษาองค์ประกอบของธรรมาภิบาล สรุปได้ว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลหรือระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วยหลัก 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม เป็นการนำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง กฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึง ตัวบทกฎหมาย ระเบียบวินัย ข้อบังคับ กติกา หรือข้อตกลงในระดับต่างๆ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่ไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และศีลธรรมด้วย โดยการใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าวต้องมีความถูกต้องยุติธรรม ความเสมอภาคความเป็นธรรม และมีความชอบธรรมได้รับการยอมรับและปฏิบัติ ได้มีนักวิชาการและองค์กร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักนิติธรรม ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2546 : 5) ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกาและการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิกซึ่งในระดับองค์กร หมายถึง กฎ กติกาที่ใช้ในการบริหารงานภายใน เช่น การมาทำงานหรือเข้าประชุมตรงต่อเวลา การให้บริการต่อประชาชนอย่างเสมอภาค

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและ บุญมี ลี. (2544 : 15) ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย กฎและข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้ สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครอง ภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอธิปไตยของตนเอง

สำนักนายกรัฐมนตร (2550 : 9) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการตรากฎหมายและกฎ ข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม จะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจและ ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับเหล่านั้น โดยยึดถือเป็นหลักการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ ตามใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

กล่าวโดยสรุป หลักนิติธรรมหมายถึง การมรรคอบกฎหมายที่เป็นธรรม สำหรับกลุ่มคน ต่างๆ ในสังคมและมีการบังคับใช้อย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและ กฎเกณฑ์ที่ชัดเจนซึ่งสมาชิกในสังคมต้องมีความเข้าใจ

หลักคุณธรรม

คุณธรรมเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่ทุกคนทุกฝ่ายต้องการให้เกิดขึ้นในสังคม หลักคุณธรรมเป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ โดยมีนักวิชาการและองค์กร ได้ให้ความหมายของหลักคุณธรรม ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2544 : 16) ให้ความหมายว่า หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ ในระดับองค์กร เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชน ข้าราชการปฏิบัติตามข้อบังคับสำนักงานข้าราชการพลเรือน ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2537 คือ การมีจรรยาบรรณต่อตนเอง ต่อหน่วยงาน ต่อผู้มาร่วมงาน ต่อประชาชนและสังคม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจรรยาบรรณในค่านักเรียนจึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เพื่อให้เทียบพร้อม ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมต่อวิชาชีพในอนาคต

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตโดยยึดหลักคุณธรรมตามหลักของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

หลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใสเป็นหลักสำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการสร้างข้อมูลข่าวสารต่างๆ ตลอดจนผลการดำเนินงาน ต้องมีการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน มีนักวิชาการและองค์กร ได้แสดงทัศนะและให้ความหมายเกี่ยวกับหลักความ โปร่งใส ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2546 : 9) ได้ให้ความหมายหลักความ โปร่งใสว่า การมีระบบการทำงานที่เปิดเผยมที่สนใจ สามารถตรวจสอบและติดตามผลได้ ซึ่งรวมถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา และมีกระบวนการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของหน่วยงานและผู้รับบริการกับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบได้ชัดเจน โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความ โปร่งใสตรวจสอบได้

หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้มีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะการแสดงความคิดเห็น การได้สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ และการแสดงประชาชาติ ได้มีนักวิชาการและองค์กรได้เสนอ ความหมายของหลักการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2543 : 8) กล่าวไว้ว่า ระดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป ประกอบด้วย การให้ข้อมูล การเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือ การวางแผน ร่วมกัน การร่วมปฏิบัติและการควบคุมติดตามโดยประชาชน โดยเป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแต่เพียงฝ่ายเดียวไปจนถึงการสื่อสารสองทางที่เป็นการปรึกษาหารือ ร่วม ติดตามควบคุมซึ่งนับเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมสูงสุดแต่จำนวนประชาชนที่เกี่ยวข้องมาน้อย แล้วแต่ระดับชั้น



ภาพประกอบ 2.1 รูปแบบระดับขั้นการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2545 : 35) กล่าวไว้ว่า หากพิจารณากระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นพลวัต เราอาจแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม
2. การปฏิบัติการ การดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ การตัดสินใจ
3. การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น
4. การติดตามประเมินผลเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลของกิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องไป ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินกิจกรรมซึ่งผลการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป



ภาพประกอบ 2.2 กระบวนการมีส่วนร่วม

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 69) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล

ขงยุทธ พนาสินธุ์ (2546 : 21) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมเข้าไปกำหนดการจัดการศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาและการมีสิทธิร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

สรูปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ การได้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณา และการแสดงประชามติ

หลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบเป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับในการกระทำของตน มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ในหลายๆ ลักษณะดังต่อไปนี้

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 2) ได้ให้ความหมายว่า เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจจากผู้ใช้บริการคือประชาชนต่อการปฏิบัติงานและเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและหน้าที่

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2546 : 8) ได้ให้ความหมาย หลักความรับผิดชอบหมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและการกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน ซึ่งในระดับองค์กรมีการกำหนด โครงสร้างระบบการใช้อำนาจรัฐใหม่ มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจลงสู่ระดับล่าง เพื่อให้ความรับผิดชอบในทุกระดับมีความชัดเจนมีรายงานประจำปีรายงานผลการปฏิบัติงานที่มีตัวชี้วัดความสำเร็จรองรับทำให้ประชาชนรับผิดชอบด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุผลสำเร็จสอดคล้องตามกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชน และประเทศชาติโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการและส่วนรวมเป็นสำคัญรวมทั้งผลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบการกิจต่อสาธารณชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณะ

หลักความคุ้มค่า

หลักความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ตลอดจนการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์และยั่งยืน มีผู้ให้ความหมายของหลักความคุ้มค่า ดังนี้

บุญบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ถี (2544 : 16) ให้ความหมายหลักความคุ้มค่าว่า หมายถึง เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โคนธรรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด คุ้มค่า ครอง สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรให้สมบูรณ์

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างประหยัดหมุนเวียนใช้และทดแทนใช้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพและให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมรวมทั้งรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในองค์ประกอบของธรรมาภิบาลนั้น หมายถึง หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีความถูกต้องเป็นธรรม สุจริต โปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การวิจัยครั้งนี้ยึดถือองค์ประกอบธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. หลักนิติธรรม หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงาน โดยที่ระเบียบและหลักเกณฑ์การบังคับเหล่านั้นต้องเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสมาชิกระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงานและผู้รับบริการ รวมทั้งมีสภาพเอื้อต่อการควบคุมและพัฒนาผู้รับบริการด้วยการกำหนดและการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติในการกระทำที่ถูกต้องด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามบนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรมภายใต้ระเบียบข้อบังคับของผู้รับบริการและยังประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของหน่วยงานและผู้รับบริการกับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนหรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและ

มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบได้ชัดเจน โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานและผู้รับบริการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้ผลกระทบจากการบริหารหรือดำเนินงานต่างๆ ของหน่วยงานได้รับรู้ แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งสนับสนุนติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จสอดคล้องตามกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชนและประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้รับบริการและส่วนรวมเป็นสำคัญรวมทั้งผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานดังกล่าว ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบภารกิจต่อสาธารณชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้ และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณะ

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากร โดยตรงรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการแข่งขันใน โลกได้ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การบริหารสถานศึกษา

เป็นการดำเนินการวางแผนการจัดระบบงาน ในสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหลัก และความร่วมมือของบุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีผู้บริหารเป็นหลัก สามารถบริหารสถานศึกษาและผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษามีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย แต่กล่าวไปในทำนองเดียวกัน โดยให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารว่า เป็นผู้นำองค์กร ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย คำนิยามคำว่าการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก (2546 : 8) สรุปไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึงการบริหาร การศึกษาของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งเสริมให้การบริหารงาน สถานศึกษานเกิดสัมฤทธิ์ผลมีประสิทธิภาพประกอบด้วยส่วนสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการ

สถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์ (2546 : 10) สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่ผู้บริหารร่วมกับผู้เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจใน ส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษา โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร คือ การพัฒนาคน ให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ภคินี ดอกไม้งาม (2546 : 31) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อสมาชิกในสังคมและประเทศและช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ ทั้งสติปัญญาร่างกายและจิตใจให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีความสุขในชีวิตตามสมควรแก่สภาพของตน

มณีรัตน์ ภิญ โยภูภาพสกุล (2549 : 13) ได้กล่าวสรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารของสถานศึกษา ที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผนการวินิจฉัยสั่งการการควบคุม และการจัดการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา

ทรงวิทย์ ชูวงศ์ (2550 : 11) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการของกลุ่มบุคคลในการบริหารจัดการในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง หลักการตรวจสอบถ่วงดุล เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้สามารถพัฒนาคน (นักเรียน) ให้มีคุณภาพ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บังอร จันกรม (2552 : 26) ได้สรุปความหมายของคำว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ร่วมกันปฏิบัติ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ประกอบด้วยการบริหาร 4 ด้าน คือการบริหารงาน วิชาการ การบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้เพื่อการ พัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและผลผลิตของโรงเรียน คือ นักเรียนที่สำเร็จออกไปให้เป็นที่ยอมรับ จากภายนอกและภายในอย่างแท้จริง

สมคิด มาวงศ์ (2554 : 11) ได้สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกด้าน ที่เกิดจากบุคลากรหลาย ๆ คน ร่วมมือกัน

บริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยวิธีการ จัดการองค์การที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหลายฝ่าย ร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา มากที่สุด

ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะนำเอาทรัพยากรในการบริหารมา ประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายถึงความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

สมคิด บางโม (2544 : 153) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นแหล่งพัฒนา ประชากรของประเทศสำคัญยิ่ง เนื่องจากว่าสถานศึกษา เป็นหน่วยงานที่ใช้ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ จำนวนมาก เพื่อใช้ในการพัฒนาคน หากการจัดการบริหารงานในสถานศึกษา ขาดประสิทธิภาพ ผลผลิตของสถานศึกษา คือ นักเรียนที่สำเร็จออกไป ย่อมมีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งส่งผล ไปถึง การพัฒนาประเทศย่อมจะล่าช้าตามไปด้วย

ปรัชญา เวสารัชช (2545 : 1-3) ได้สรุปว่าการบริหารการศึกษามีความสำคัญ คือเป็น การบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้า ร่วม ดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมี กระบวนการ ประเมินผลการศึกษาที่ตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งการศึกษาส่งผลกระทบต่อ การ เปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาการ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการ ทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจาก การ พัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านการสื่อสารใหม่ ๆ พัฒนาการเหล่านี้ ย่อม ทำทนายต่อการบริหารการศึกษา ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงมีความสำคัญที่ต้องมุ่งไปสู่ เป้าหมาย ที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคม ต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง ตรงตาม เป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธนา ชูทองม้วน (2550 : 10) ได้สรุปว่าการบริหารสถานศึกษานั้นเป็นงานที่จะต้องใช้ ความรอบคอบให้มากยิ่งขึ้นเพราะสิ่งสำคัญผู้บริหารนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถพร้อม ประสบการณ์ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ กิจกรรมทุกชนิดใน โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กระบวนการบริหารการศึกษา คือ การวางแผนหรือวางโครงการอย่างกว้างๆ ซึ่งจะต้องเรียงลำดับถึงความสำคัญก่อนหลังมีงาน

อะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันควรวางแผนวิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นๆ ก่อนลงมือปฏิบัติการ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการวางแผนให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น โดยการประสานงานกันระหว่างเพื่อนร่วมงานให้มีความเข้าใจที่ติดต่อกัน การมอบภาระหน้าที่นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมอบให้คนที่ทำหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบสูงและเป็นคนที่เข้าใจงานได้อย่างดีซึ่ง คำสั่งที่ลงมานั้นสามารถสนองได้อย่างเต็มที่

สุชิน เรืองบุญส่ง (2551 : 9) ได้สรุปว่า การบริหารการศึกษามีความจำเป็น เพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้านที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญมาดูแลรับผิดชอบ เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบริหารการศึกษา จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละยุคสมัย ปัจจุบัน โลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้หรือเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือ จำเป็นที่ขาดไม่ได้ ในสังคมสมัยใหม่นี้ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาได้ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับ บุคคลและสำหรับสังคมประเทศชาติโดยรวม

อรทัย แสงทอง (2551 : 22) ได้สรุปว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จะต้องทำเป็นกระบวนการ โดยกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นก็คือการพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ และเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสามารถนำองค์กรให้อยู่รอด ต้องกำหนดแผนงานวิธีการ ตลอดจนจรรยาบรรณต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ โดยพึงพิงงบประมาณจากรัฐที่มีไม่มากนักด้วยความประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ทั้งคน เงิน เวลาและทรัพย์สินอย่างอื่นเพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

สมคิด มาวงศ์ (2554 :12) ได้กล่าวสรุปว่า การบริหารการศึกษานั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคม หรือการพัฒนาประเทศชาตินั้นต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝน พัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ การบริหารการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ การพัฒนาการบริหารการศึกษาย่อมต้องเปรียบเสมือนขุมพลังสำหรับการอยู่รอดและ

การพัฒนา ทั้งสำหรับบุคคล สังคม และประเทศชาติโดยรวม

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญเพราะเป็นกระบวนการทำงาน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ นั่นคือ การพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องให้สถานศึกษา อยู่รอด โดยต้องกำหนดแผนงานวิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลอย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน นอกจากผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารแล้ว องค์ประกอบหนึ่งคือ ทักษะของผู้บริหาร เพราะการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่จะทำให้งานบรรลุความสำเร็จด้วยวิธีดำเนินงานบริหาร ซึ่งผู้บริหารต้องอาศัยอำนาจหน้าที่ ภาวะผู้นำ ทักษะ และความรู้ทางการบริหารมาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งได้มีผู้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546 : 1) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling)

กูลิค และเออร์วิก (Gulick & Urwick, อ้างถึงใน สุพจน์ พันธุ์ชูเพชร. 2548 : 12) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการบริหารงานของ ซึ่งได้เสนอกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการ เรียกอ่อ ๆ ว่า “POSDCoRB” โดยมีกระบวนการบริหาร ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนแนวทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน
2. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงาน
3. การจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน การควบคุมการปฏิบัติงาน
4. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการในการตัดสินใจ และการสั่งการในกิจการ ต่าง ๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะทั่ว ๆ ไป และในลักษณะเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและการควบคุมการปฏิบัติงาน

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือในการปฏิบัติงานในส่วนต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องกันและกลมกลืนกัน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าของกิจการในหน่วยงาน

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบ และรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณ การทำบัญชี

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549 : 3-5) กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

1. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

2. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

3. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

4. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

5. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการทำงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

สมคิด มาวงศ์ (2554 : 13) ได้สรุปว่า กระบวนการบริหารการศึกษา คือ แนวทาง เทคนิค หรือวิธีการ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหลัก ๆ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการ การประสานงาน การควบคุมงาน การตัดสินใจ การจัดคนเข้าทำงาน การจัดสรรทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การประเมินผล และการปรับปรุง รวมทั้งการกระตุ้นหรือการจูงใจที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการปฏิบัติภารกิจการบริหาร การศึกษา ให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล ดังนั้นหัวใจหลักของผู้บริหารจำเป็นต้องทราบกระบวนการทางการบริหาร และต้องมี ทักษะในการใช้กระบวนการทางการบริหารทุกขั้นตอน อย่างมีแนวคิดและความเหมาะสม

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยนำทรัพยากรมาใช้อย่างประหยัด โดยการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นภารกิจของผู้บริหารต้องปฏิบัติ ตามลำดับขั้นตอน ให้เป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารงานของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “หลักธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาโดยมีองค์กรและนักวิชาการ ได้แสดงทัศนะและกล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลไว้ดังนี้

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู (2545 : 76) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นเงื่อนไขสำเร็จของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และสิบเนื่อง มาถึงฉบับที่ 10 อัน เป็นพื้นฐานสำคัญของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหลือทั้งหมด ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า บนพื้นฐานปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปฏิบัติในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ รวมถึงระดับ ภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมในระยะเร่งด่วน รวมทั้งเป็นการสร้าง ภูมิคุ้มกันและวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงอีกด้วย

สุทธศรี วงษ์สมาน (2554 : 39) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2562) โดยมีแนวนโยบายและทิศทางการศึกษาไทย ไม่นับโครงสร้างระบบ แต่ให้ความสำคัญเชิงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย
2. เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา

กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษามี 4 ประการคือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ

ใหม่ ซึ่งในส่วนของพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่นี้ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ
 ผู้สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของ
 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

จากคำแถลงของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น โยบายข้อที่ 8 ว่าด้วยการ
 บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555-2558. 2554 : 7) เน้น
 การบริหารงานเชิงกลยุทธ์เสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบบริหารงานแบบบูรณาการรวมทั้ง
 สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส
 และปรับปรุงระบบการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่ได้รับ ความเป็นธรรม ทั้งการช่วยเหลือด้าน
 กฎหมาย ส่งเสริมกองทุนยุติธรรมเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือคนจนและ คนด้อยโอกาส รวมทั้งส่งเสริม
 ให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ถูกต้อง เป็นธรรม

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 24) ได้กล่าวว่า สำหรับในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 มีความจำเป็นต้องนำธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา เนื่องจากความเปลี่ยนแปลง
 และเคลื่อนไหวหลายประการ คือ

ประการที่ 1 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ
 บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 25) กล่าวถึง
 ความสำคัญของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม
 ที่ดี พ.ศ. 2546 ไว้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็น
 การบริหารราชการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์สุข
 ของ ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจ
 ของรัฐ ไม่มีชั้นตอน โดยการบริหารนั้นจะบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ต้องได้รับความร่วมมือจาก
 ทั้งภาค ประชาชน ภาครัฐบาล และภาคเอกชน เพื่อใช้กับหน่วยราชการทั่วไป ภาครัฐ และ
 หน่วยงานภายในกำกับ รัฐ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ

1. จัดส่วนราชการใหม่ โดยบูรณาการภารกิจเพื่อกำหนดแผนบริหาร ได้อย่าง
 มีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาจัดองค์กรให้มีประสิทธิภาพและรองรับการปฏิรูประบบราชการต่อไป
3. กำหนดแผนปฏิบัติราชการที่ทำให้เกิดการบริหารราชการที่ดี ให้นำไปปฏิบัติ

ในแนวทางเดียวกัน และเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานที่สามารถวัดผล ได้อันสอดคล้องกับ

มาตรา 3 (1) แห่ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

ประการที่ 2 การนำการบริหารจัดการฐานสถานศึกษา (School-based Management :
 SBM) มาใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพาะสำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษาได้นำรูปแบบการบริหารฐานสถานศึกษา มาเผยแพร่ และฝึกอบรมให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน โดยสอดคล้องกับหลักการของธรรมาภิบาล เกือบทั้งหมด จึงเป็นการสอดคล้องกับ พระราช กฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

ประกาศที่ 3 ตามที่มี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” และในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 บัญญัติไว้ว่า “สถานศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่สถานศึกษา มีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่งให้ความเป็นนิติบุคคล สิ้นสุดลง”

สันถวานันท์ พยาเลียง (2552 : 18-20) ได้กล่าวว่า พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรู้รักสามัคคี และร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกปัจจุบัน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญดังนี้คือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการสูงสุด ความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการควบคุมของราชการส่วนกลาง การเรียกร้องความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งในระดับ บุคคลและองค์กร และการใช้เรื่องนี้เป็นเกณฑ์ในการวัดผลการปฏิบัติงานและให้ผลตอบแทน การตระหนักของ ความสำคัญของการจัดให้ทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุผลได้ตามเป้าหมาย

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าสถานศึกษามีความจำเป็นที่ต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการศึกษา จึงจะบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จากธรรมาภิบาลนำมาปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาการบริหารจัดการที่ดี โดยสถานศึกษาจำเป็นต้องนำมาปฏิบัติ โดยการประยุกต์ใช้เท่าที่จำเป็น จะทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปด้วยดี ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้การศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยมีผู้กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 89) การเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 นั้นเป็นเจตนารมณ์ที่ต้องการให้สถานศึกษาพัฒนาความเข้มแข็งด้วยตนเองเป็นสำคัญ โดยมีมาตรา 44 เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผู้ทรงอำนาจในหน่วยเหนือต้องเพิ่มความเป็นอิสระ ความคล่องตัว และอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองให้มากที่สุดในการบริหารจัดการของสถานศึกษา บน บรรทัดฐานความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่และผลความสำเร็จที่เกิดขึ้น และต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม เป็นการใช้อำนาจที่ต้องคำนึงถึงเรื่องความเป็นธรรม และความ ยุติธรรม โดยการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับทั้งที่มีอยู่ และที่มีขึ้นใหม่ ต้องมีความ ถูกต้อง และไม่เกิดการสับสน หวาดระวางของผู้มีส่วนร่วมต่อการแสวงหาประโยชน์ในการ ดำเนินการ

1. หลักคุณธรรม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และเน้นถึงความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย
2. หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร่วมงาน ประชาชน สังคมที่ได้ปฏิบัติด้วยความถูกต้องตามหลักนิติธรรม และหลักคุณธรรมที่สามารถใช้การตรวจสอบ เข้ามาอยู่ในกระบวนการ และมีการเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณะชนทราบและร่วมตรวจสอบ
3. หลักการมีส่วนร่วม เป็นการสร้างการรับรู้เรื่องของความเป็นเจ้าของและเข้ามาร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น
4. หลักความรับผิดชอบ เป็นความตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามภารกิจหน้าที่ที่เกิดขึ้น และผลสำเร็จที่สถานศึกษาทำความตกลงไว้กับระดับสูง และ ต่อสังคม
5. หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามหลักวิชาที่ได้สร้างภูมิคุ้มกันที่

เข้มแข็งให้กับสถานศึกษา ชุมชน และสังคม ไม่ให้เกิดผลแทรกซ้อนตามมาสร้างค่าใช้จ่ายความ
สิ้นเปลืองทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อมในภายหลัง

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 32-33) ได้กล่าวถึง การนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหาร
จัดการซึ่งมีความจำเป็นมากขึ้นทั้งนี้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่า ด้วยการบริหารจัดการ
สถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546 กำหนดอำนาจหน้าที่ ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ให้สถานศึกษามีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ
2. ในกิจการทั่วไปของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้ผู้อำนวยการ สถานศึกษา
เป็นผู้แทนนิติบุคคลสถานศึกษา
3. ให้สถานศึกษามีอำนาจปกครอง ดูแล บำรุง รักษาใช้ และจัดหาผลประโยชน์ จาก
ทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษาเว้นแต่การจำหน่ายของสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้อุทิศให้ สถานศึกษา
ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ เมื่อจำหน่ายของสังหาริมทรัพย์ตามวรรคหนึ่งแล้วให้
สถานศึกษารายงานให้ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบโดยเร็ว
4. ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทรัพย์สิน
ที่มีผู้บริจาคตามวรรคหนึ่งได้
5. ในกรณีที่จะต้องมีการจดทะเบียนสิทธิขึ้นหรือดำเนินการทางทะเบียนใดๆ เกี่ยวกับ
ทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษา ให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการทางทะเบียน ดังกล่าวได้ใน
นามนิติบุคคลสถานศึกษา
6. ในกรณีนิติบุคคลสถานศึกษาถูกฟ้องคดี ให้สถานศึกษารายงานให้สำนักงาน เขต
พื้นที่การศึกษา เพื่อแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ เพื่อดำเนินการ
แต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินคดีโดยเร็ว
7. ในกรณีที่นิติบุคคลสถานศึกษาจะเป็น โจทก์ฟ้องคดีในนามของตน ให้กระทำ
ได้เฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษา โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก
คณะกรรมการและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัด
8. สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณในฐานะของที่ตั้งไว้ สำหรับ
สถานศึกษาตามที่ได้รับกำหนดวงเงินและได้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการ คณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ทั้งนี้ยกเว้นงบประมาณในหมวด เงินเดือน

9. สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัสดุในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบหรืออยู่ในวงเงินงบประมาณที่ได้รับมอบตามหลักเกณฑ์ที่ระบุในข้อ 6 ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกาศกำหนด
10. การรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ให้แก่สถานศึกษาให้สถานศึกษารับบริจาคตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ทางราชการ และตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
11. การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงินและบัญชีสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกาศกำหนด
12. ให้สถานศึกษาจัดทำบัญชีแสดงรายการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ให้ ตามข้อ 6 ไว้เป็นหลักฐาน และให้สรุปรายการบัญชีทรัพย์สินดังกล่าว รายงานให้อำนาจการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัดทราบทุกสิ้นปีงบประมาณ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีทรัพย์สิน ดังกล่าว แล้วรายงานให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบโดยเร็ว
13. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
14. เมื่อมีประกาศยุบ รวม เลิก สถานศึกษา ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินและชำระบัญชี รวมทั้งดำเนินการ โอนหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ยังคงเหลืออยู่ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
15. ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล เป็นหลักการที่ทำให้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความพร้อมของสถานศึกษาและบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์คัดแยกศักยภาพเพื่อจัดและเลือกวิธีการสนับสนุนส่งเสริมให้ตรงกับศักยภาพและความไม่พร้อมในแต่ละแห่ง และต้องมีเครื่องมือที่จะทำให้สถานศึกษาได้รับการประเมินศักยภาพและพื้นฐานด้วยตนเอง และส่งเสริมตามแต่กรณีให้สามารถพัฒนาศักยภาพและความพร้อมไปสู่ความเข้มแข็งตามหลักธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการแบบฐานสถานศึกษา ได้ทุกสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) กำหนดหลักเกณฑ์ในการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการจัดระบบบริหาร และการจัดการศึกษา โดยเน้นให้มีการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยตรง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ส่งผลให้สถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคลมีการบริหารงานที่คล่องตัวมากขึ้น ในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การบริหารงานในสถานศึกษาในด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านกระบวนการบริหารของสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด ดังนั้นจึงมีการศึกษาถึงความหมายของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีบุคคลได้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 31) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ผู้บริหารนับเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการบริหารงาน โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานการบริหารสถานศึกษา ในฐานะนิติบุคคล หรือแม้แต่การบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จึงเห็นได้ว่าการบริหารจัดการการบรรลุความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสมรรถภาพที่จำเป็นของผู้บริหาร ดังนี้

1. กวาะผู้นำ

- 1.1 สามารถสร้างศรัทธาให้แก่ครูและผู้ร่วมงาน
- 1.2 ทำงานเป็นทีม
- 1.3 เป็นผู้นำทางวิชาการ
- 1.4 มีวิสัยทัศน์
- 1.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.6 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 1.7 มีความรักความสามารถในการบริหาร
- 1.8 กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบ
- 1.9 ซื่อสัตย์ โปร่งใส
- 1.10 เป็นผู้ประสานงานที่ดี
- 1.11 เป็นนักประชาธิปไตย
- 1.12 เป็นผู้อำนวยความสะดวกสนับสนุน
- 1.13 เป็นแบบอย่างที่ดี

2. แนวทางการบริหาร

- 2.1 วางแผนพัฒนางานของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์แก่นักเรียนเป็นสำคัญ
 - 2.2 คิดวิเคราะห์เพื่อแปลงแนวคิดให้เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลตามที่คิด
 - 2.3 ทำงานแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานทุกฝ่าย
 - 2.4 กล้าตัดสินใจและเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหาร
 - 2.5 ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน
 - 2.6 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชน
 - 2.7 จัดการให้เพื่อนครูทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.8 ทำงานแบบมีพลังเป็นทีมกับบุคลากรทุกฝ่าย
 - 2.9 ส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้าร่วมเสนอแนะรูปแบบการบริหาร ด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน
 - 2.10 วางแผนบริหารงานให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนครู และผู้บริหาร
 - 2.11 ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้ และดำเนินการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา
 - 2.12 ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 2.13 ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
 - 2.14 เผยแพร่และนำผลการประเมินมาให้ปรับปรุงแผนงานต่อไป
 - 2.15 สนับสนุนให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และตรวจสอบระบบการเงินของสถานศึกษา
- จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีสถานะผู้นำเหมาะสม และมีแนวทางการบริหารสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการสถานศึกษา นิติบุคคลการบริหารงานจะต้องเป็นรูปแบบใหม่ เพราะประสิทธิภาพของการดำเนินงานของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำทางในการบริหารจัดการศึกษา โดยจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรวิชาการ และข้อมูลสารสนเทศ จัดการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ประสานและสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลรอบครัว และองค์กรต่างๆ เพื่อทุกฝ่ายจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามการบริหารสถานศึกษา ด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยมีความยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารงานเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ให้กาสนับสนุน และส่งเสริมแก่บุคลากร ให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบของสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษาไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 33-73) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา โดยกำหนดขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษา ไว้ 4 ด้าน งานดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่างานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้กับสถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และ การจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3 การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
- 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่บุคลากร ครอบครั้ว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ

เพื่อให้สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น

ผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการ มาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน โดยมีขอบข่าย และภารกิจ ดังนี้

- 2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 2.1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 2.1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 2.1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
- 2.2 การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.2.3 การโอนเงินงบประมาณ
- 2.3 การตรวจสอบติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 2.3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 2.3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- 2.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 2.4.2 การระดมทรัพยากร
 - 2.4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 2.4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - 2.4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
- 2.5 การบริหารการเงิน
 - 2.5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 2.5.2 การรับเงิน
 - 2.5.3 การเก็บรักษา
 - 2.5.4 การจ่ายเงิน
 - 2.5.5 การนำส่งเงิน
 - 2.5.6 การกันเงินไว้เบิกเหลือมปี
- 2.6 การบริหารบัญชี
 - 2.6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน

2.6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

2.6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

2.7.2 การจัดหาพัสดุ

2.7.3 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

2.7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

3. การบริหารงานบุคคล

เป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อบำบัดการดำเนินการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระ ภายใต้กฎระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และก้าวหน้า ในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยขอบข่ายและภารกิจดังนี้

3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

3.1.1 การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลัง

3.1.2 การกำหนดตำแหน่ง

3.1.3 การขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะข้าราชการครู

3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.2.1 การดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการกรณีได้รับมอบอำนาจ

3.2.2 การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว

3.2.3 การแต่งตั้ง ย้าย โอนครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.2.4 การบรรจุกลับเข้ารับราชการ

3.2.5 การรักษาราชการแทนและการรักษาการในตำแหน่ง

3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

3.3.1 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3.2 การเลื่อนขั้นเงินเดือนครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3.3 การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว

3.3.4 การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน

3.3.5 เงินวิทยฐานะและเงินตอบแทนอื่น

- 3.3.6 งานทะเบียนประวัติ
- 3.3.7 งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 3.3.8 การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 3.3.9 การขอหนังสือรับรอง
- 3.4 วินัยและการรักษาวินัย
 - 3.4.1 กรณีวินัยไม่ร้ายแรง
 - 3.4.2 กรณีวินัยร้ายแรง
 - 3.4.3 การอุทธรณ์
 - 3.4.4 การร้องทุกข์
 - 3.4.5 การเสริมสร้างและการป้องกันการกระทำผิดวินัย
- 3.5 การออกจากราชการ
 - 3.5.1 กรณีไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ต่ำกว่าเกณฑ์ที่

ก.ค.ศ. กำหนด

- 3.5.2 การออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป
- 3.5.3 การให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 3.5.4 การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนาน หรือเหตุทดแทน
- 3.5.5 กรณีมลทินมัวหมอง
- 3.5.6 กรณีได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาล

4. การบริหารงานทั่วไป

เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงาน ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยทั้งนี้ ให้ความสำคัญ โปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขอบข่ายและภารกิจดังนี้

- 4.1 การดำเนินงานธุรการ
- 4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

- 4.5 การจักระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
- 4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.10 การรับนักเรียน
- 4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และ

ตามอรรถยาศัย

- 4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.13 การส่งเสริมกิจการนักเรียน
- 4.14 การประชาสัมพันธ์
- 4.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
- 4.17 การจักระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.18 งานบริการสาธารณะ
- 4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ เป็นการ ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนรู้กระบวนการวัดผล ประเมินผล การเทียบโอน ผลการเรียนรู้ การวิจัย การจัดทำสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แหล่งเรียนรู้ การนิเทศ การศึกษา การแนะแนวการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาการส่งเสริมความรู้ด้าน วิชาการแก่ชุมชนการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงาน วิชาการแก่บุคลากร ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิด การพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นประ โยชน์ต่อสถานศึกษา และผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพและมี ประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานงบประมาณ เป็นการดำเนินการทางการเงิน ทั้งในส่วน of เงิน งบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วยการจัดทำ และเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการ ใช้เงินและผลการ ดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี

การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ โดยต้องอาศัยความคล่องตัวโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้และก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และทางราชการมากที่สุด

3. การบริหารงานบุคคล เป็นการการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์อันได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ ทั้งนี้ก็ยังคงคำนึงถึงศักยภาพในการทำงานของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดผลประโยชน์กับทางราชการให้มากที่สุด

4. การบริหารงานทั่วไป เป็นกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริหารงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้การบริหารงานนั้น บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีภารกิจในการบริหารงานทั่วไปหลากหลาย ได้แก่ การดำเนินงานธุรการ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ งานบริการสาธารณะและงานงบประมาณ และ การบริหารงานงานบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักการบริหารที่ดีในการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงประสิทธิผลตามพันธกิจการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากที่ผ่านมามีผู้สนใจได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะนำเสนอผลงานวิจัย ที่มีผู้วิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยไว้หลายเรื่องและมีเรื่องที่น่าสนใจซึ่งจะขอนำเสนอ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

สัญญา ชาวไร่ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด พบว่า มีการรับรู้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความคุ้มค่า ส่วนผลการเปรียบเทียบการรับรู้การบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่ามีการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าผู้บริหาร

สถานศึกษาและครูผู้สอนมีการรับรู้การบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทวี อุบแก้ว (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายหลักอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากหลักที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วม ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษาพบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายหลักมีสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน ส่วนสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมมีสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายหลักธรรมาภิบาล พบว่า หลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่ามีขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันมีสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05

ทองสุข มาดคำมี (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ และหลักการมีส่วนร่วม ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้านตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรทางการศึกษาและครูกับบุคลากรทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคู่ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูไม่แตกต่างกัน

จันทน์ นาหนองตูม (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการ

บริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยรวมไม่ต่างกัน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมไม่ต่างกัน

อรรถัย แสงทอง (2551 : 96-104) ได้ศึกษาหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตดลิ่งชั้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้นกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้นกรุงเทพมหานคร และนำเสนอหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้นกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเขตดลิ่งชั้น ซึ่งกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้น สำนักงานการศึกษา จำนวน 329 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น .965 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นครูผู้สอนและเป็นเพศหญิง มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 20 ปีขึ้นไป
2. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาล ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การนำหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลัก
 ธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน
 ทั้ง 6 งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด

ปริญญา สมัครการ (2551 : 136-162) ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่ง
 ผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกสกร เขต 2
 ตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและประธานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกสกร เขต 2 จำนวน 650 คนเครื่องมือที่ใช้
 เป็นแบบสอบถามประมาณค่า มี 2 ส่วนคือ กิจกรรมการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำนวน
 50 ข้อ แบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา จำนวน 47 ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็น
 เกี่ยวกับการแนวทางการพัฒนา จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ
 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้ t-test (Independent
 Sample), F-test ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ
 จากผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้ง 4 งาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. เปรียบเทียบระดับการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

สถานศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน

1. เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลพบว่าไม่แตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบระดับการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกสกร เขต 2 ที่มีลักษณะของสถานศึกษา ที่เปิดสอนช่วงชั้นต่างกัน
 โดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกสกร
 เขต 2 ที่มีลักษณะของสถานศึกษา ที่เปิดสอนช่วงชั้นต่างกัน โดยรวมและรายด้าน พบว่า
 ไม่แตกต่างกัน

4. การบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
 ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกสกร เขต 2 โดยรวม
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. อำนวยการพยากรณ์ระดับการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ที่ส่งผลต่อ
 ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกสกร เขต 2 โดยรวมพบว่า

มี 5 ตัวแปร ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

6. การวิจัยในครั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้การบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน

วินัย สุขसार (2551 : 62-65) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเป็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 272 คน จากสถานศึกษาจำนวน 272 แห่ง ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีความเป็นธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. อายุของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นธรรมาภิบาล
3. ประสิทธิภาพการบริหาร กับความเป็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสริม เกื้อสังข์ (2551 : 62-75) ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครตรังซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครตรัง เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครตรัง และเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยกำหนดสมมติฐานการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารอยู่ในระดับมากมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร การฝึกอบรม พัฒนาการ ตัวแปรตามคือหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ

โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 289 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป การใช้หลักธรรมาภิบาล ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ข้อเสนอแนะในการใช้หลักธรรมาภิบาล ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หาความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของกรอนบาคเท่ากับ 0.978 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติที การวิเคราะห์ความแปรปรวน วิเคราะห์ข้อมูลคำถามปลายเปิดโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครตรังใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ

1) หลักความรับผิดชอบ 2) หลักนิติธรรม 3) หลักคุณธรรม ตามลำดับ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีการใช้หลักธรรมาภิบาลหลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า ต่างกัน ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการใช้หลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรม ต่างกัน ผู้บริหารที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการใช้หลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ ต่างกัน ผู้บริหารที่มีจำนวนครั้งการเข้าฝึกอบรมพัฒนางานต่างกันมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสถานศึกษาโดยภาพรวมด้านหลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่าต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าด้านหลักนิติธรรมผู้บริหารต้องยึดหลักระเบียบและปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้านหลักคุณธรรม ต้องยืนหยัดในความถูกต้อง ด้านหลักความโปร่งใส ต้องรายงานข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ด้านหลักการมีส่วนร่วม ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมชื่นชมผลงาน ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารได้ใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดแต่ควรเพิ่มการปฏิบัติให้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ

สันถวันท์ พยาเลียง (2552 : 73-93) การบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของครูที่มี ต่อการบริหาร โรงเรียนตามหลัก ธรรมาภิบาลใน โรงเรียนประถมศึกษา

คิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักการของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริรัมย์ เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักการของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริรัมย์ เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูที่มีต่อการบริหารจัดการตามหลักการของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้นได้แก่ การบริหารงานวิชาการ คือ ควรพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้นำทางวิชาการ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานวิชาการของครู การบริหารงบประมาณ คือ ควรมีการวิเคราะห์นโยบายการศึกษา สภาพสถานศึกษา และจัดทำแผนกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่ายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารงานบุคคล คือ ควรมีแนวทางพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะการทำงานตามภารกิจอย่างต่อเนื่อง การบริหารทั่วไป คือ ควรมีเจ้าหน้าที่ธุรการทำงานธุรการโดยเฉพาะ เพื่อให้ครูมีเวลาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

พระมหาลา พิง ชีรปัญญา (2554 : 70-95) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูเจ้าหน้าที่ โรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จำนวน 145 คน ซึ่งใช้วิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.) ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม พบว่าบุคลากรของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88)

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้านผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามบุคลากรที่มีเพศต่างกัน ที่มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งแตกต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิมฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารไม่ควรเลือกใช้งาน เลือกปฏิบัติในแต่ละบุคคล ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยหลักเหตุผล ด้านหลักคุณธรรมควรยกเลิกระบบอุปถัมภ์ และพิจารณาตามผลงานและความสามารถ หลักความโปร่งใส ควรมีการตรวจสอบได้ในทุกกรณี ควรมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส ไม่มีการทุจริตคอร์รัปชันด้านหลักมีส่วนร่วม ควรให้บุคลากรหรือข้าราชการมีส่วนร่วมในการเลื่อนตำแหน่งกับผู้บังคับบัญชา ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรที่จะมอบหมายงานในหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน และเหมาะสมกับตำแหน่งงาน ควรช่วยกันรับผิดชอบทรัพย์สินของหน่วยงาน ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารธรรมาภิบาลอยู่เสมอ การปฏิบัติงานควรยึดหลักความไม่ประมาทเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

พระปรเมศวร์ ปญญาวิโร (แจ่มแจ้ง) (2554 : 152-160) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ (3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในอำเภอบรรพตพิสัยทั้งหมดจำนวน 159 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .870 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐาน โดยทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F - test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานในด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดส่วนในด้านด้านหลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อายุราชการ รายได้พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้ความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอ บรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ รายได้ ส่วน อายุและ สถานภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1. แนวทางพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอ บรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ถ้านาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร จะทำให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะหลักธรรมาภิบาลยึดหลักการทางานที่มีหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า นำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งเป็นการบริหารการปกครองที่ดีที่ทุกๆ ส่วนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการบริหารงาน ทา ให้หน่วยงานนั้นสามารถพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพได้

สมคิด มาวงศ์ (2554 : 71-79) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็น ของครูสังกัด โรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัด โรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสิทธิภาพ ขนาด โรงเรียน และที่ตั้ง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน ประกอบด้วย ครู โรงเรียนเทศบาลจังหวัดระยอง จำนวน 94 คน ครู โรงเรียนเทศบาลจังหวัดจันทบุรี จำนวน 99 คน และครู โรงเรียนเทศบาลจังหวัดตราด จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็น ของครู สังกัด โรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความ โปร่งใส 2) การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็น ของครู สังกัดโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัด
ระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวม พบว่า ทุกด้านแตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาด โรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาด กลางกับ
โรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก
กับโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามที่ตั้งจังหวัด พบว่า
โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ตั้งจังหวัดระยองกับที่ตั้งจังหวัด
จันทบุรี แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับที่ตั้งจังหวัดระยองกับที่ตั้งจังหวัด
ตราด และที่ตั้งจังหวัด จันทบุรีกับที่ตั้งจังหวัดตราด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.01

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามหลัก
ธรรมาภิบาล มีงานวิจัยที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

คูนบาร์ (Dunbar. 2005 : Abstract) การศึกษาระเบียบวิธีการของสภาวะแวดล้อมใน
รัสเซียและสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหามากมาย ประเทศ จากผลการศึกษา
พบว่า ในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา และรัสเซีย ได้มีเทคนิคเพื่อสร้างหลักการ
และหลายตัวเลือกหลายๆ อย่าง คั้งที่เห็นประวัติศาสตร์การผลักดันในทางนำมาใช้ในการแยกแยะ
ถึงความแตกต่างและคล้ายคลึงกันของสถาบันของทั้งสองประเทศนั้น การจัดระบบตามกฎหมาย
อย่างต่อเนื่อง โครงสร้างกฎระเบียบต่างๆ ความมั่นคงของการสร้างหลักฐานของสถาบัน ได้มี
เครื่องมือที่ปรับมาใช้ได้อย่างเป็นระเบียบ การศึกษาเข้าไปอย่างลึกซึ้งของการปรับสภาพของ
กฎระเบียบเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือของหลายๆ ประเทศผู้ซึ่งได้มีการค้นหาวิธีการที่สามารถ
นำมาใช้ได้อย่างทำท่ายและสามารถลดปัญหาของสภาวะแวดล้อมได้ต้องใช้ความพยายามตั้งใจ
ในการคิดค้นรวมทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและนโยบายของทางราชการ

ในวงกว้างของการออกแบบกฎระเบียบและเครื่องมือในการปฏิบัติได้แสดงให้เห็นถึง
ตัวเลือกของกฎระเบียบเป็นความเหมาะสมที่เกี่วข้องถึงการดำเนินการของรัฐบาลตลอดจนถึง
การทดสอบของผู้ที่มาติดต่อหลายท่านด้วยเครื่องมือที่ปรับแล้วและได้ยอมรับเป็นศูนย์ของการ
ออกแบบและการนำเครื่องมือไปใช้อย่างได้ผลทำยสุดผลดีของความถูกต้องตามกฎหมายได้ผล
(มีผลบังคับใช้) ความสามารถอธิบายได้นั้น คือ ลักษณะพิเศษที่เฉพาะทางของรัฐบาล

ไอเซนเบิร์ก (Eisenberg. 2005 : Abstract) ศึกษาการบริหารจัดการที่ดี ของโรงเรียนใน
รัฐนิวยอร์ก เพื่อการบริหารความขัดแย้ง ได้แนวทางปฏิบัติ 7 แนวทาง ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี
2. นโยบายมีความชัดเจน ยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์
3. มีโครงสร้างที่ดี มีข้อมูลในการตัดสินใจ
4. บริหารจัดการอยู่บนพื้นฐานของธรรมาภิบาล
5. ภาวะความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นของทุกคน
6. บริหารการเงินด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้
7. บริหารงานเป็นทีมเพื่อจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

มาร์เซลลา (Marcella. 2005 : Abstract) ได้ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในเขตพื้นที่มอรอนโก รัฐแคลิฟอร์เนีย จากการศึกษาพบว่าการขับเคลื่อนให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จจะต้องมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งระบบและสอดคล้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศจะเห็นได้ว่าการนำการบริหารงานที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลมาบริหารงานในสถานศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันทั้งสถานศึกษา ชุมชน องค์กร ผู้ปกครองและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษาจะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครู นักเรียนและผู้ปกครอง